

ŠEZDESET GODINA KONTINUIRANOG RADA UČENIČKE ZADRUGE U OSNOVNOJ ŠKOLI „IVAN FILIPOVIĆ“ U VELIKOJ KOPANICI 1957.–2017.

Emerik Munjiza

Velika Kopanica, Republika Hrvatska

Ivan Munjiza

Osnovna škola „Ivan Filipović“ Velika Kopanica, Republika Hrvatska

Sažetak

Autori su istražili i prikazali šezdesetogodišnji kontinuirani rad učeničke zadruge u Osnovnoj školi „Ivan Filipović“ u Velikoj Kopanici. Rad navedene zadruge analiziran je iu kontekstu suvremenog pokreta učeničkog zadrugarstva Hrvatske poslije Drugog svjetskog rata.

Rad je strukturiran u tri sadržajne cjeline. U prvoj cjelini raspravlja se o općem i nacionalnom pokretu učeničkog zadrugarstva. U drugoj cjelini analizira se rad navedene školske zadruge između 1957. i 1974. godine. Rad te učeničke zadruge između 1975. i 2017. godine prikazan je u trećoj cjelini.

Dosezi, uspjesi pa i ograničenja analizirani su unutar sljedećih sadržajnih kategorija: Opći razvojni put zadruge, Rad u sekcijama i materijalna proizvodnja, Ostali oblici rada u učeničkoj zadruzi, Ustroj učeničke zadruge i motivacijski oblici, Smotre, susreti, posjete i priznanja.

Nepobitno je utvrđeno da je ova učenička zadruga u kontinuitetu ispunjavala bitnu odrednicu učeničke zadruge proizvodno-tržišnu orijentaciju. Proizvodno-tržišna orijentacija realizirana je na realnom i lokalnom ugovornom tržištu. Istovremeno ta učenička zadruga permanentno je bila otvorena za školsko-nastavne inovacije. U okviru zadruge realiziran je društveno-korisni i proizvodni rad kao i tečajni oblici nastave koji se odnose na poljoprivrednu proizvodnju. Ustrojstvo zadruge i motivacijski oblici osiguravali su potreban učenički interes za rad u njoj, a često puta i više od toga.

Istraživanje se temelji na relevantnoj literaturi i na izvornoj arhivskoj školskoj dokumentaciji i dokumentaciji učeničke zadruge.

U suvremenoj školskoj i kurikularnoj reformi trebalo bi ozbiljno razmisliti i o mogućnostima koje pruža učenička zadruga u uvođenju života u školu, pripremanju učenika za stvarni život, povezivanju teorije i prakse i različitim mogućnosti u realizaciji izvanučioničke nastave.

Ključne riječi: školska/učenička zadruga, proizvodno-tržišna orijentacija, ustrojstvo i motivacijski oblici

UČENIČKE ZADRUGE KAO REFORMSKI ŠKOLSKI POKRETI

Učeničke zadruge nisu naš izvorni pedagoško-školski pronalazak. On se kao vrlo jak, širok i razgranat pokret javlja u svijetu krajem 19. stoljeća u okviru pokreta nove škole i pedagogije (Matasović, A., Munjiza, E. i Vukovac, I., 1997, u daljnjem tekstu Matasović i et al.).

Prema Biljanu (1984) počeci učeničkog zadrugarstva u Europi pojavljuju se u Francuskoj. U Parizu je već 1881. godine osnovano Školsko udruženje zajedničkog rada, 1889. godine u Juri Školsko udruženje za šumarstvo, a 1909. godine u AINU Federacija društva školske uzajamne pomoći ratarskih prijatelja i prijatelja šuma (Biljan, 1984).

Na području učeničkog zadrugarstva zanimljiva su iskustva Celestina Freineta¹ posebno u učeničkoj (školskoj) štampariji. (Matijević, 1994). Po uzoru na Francusku otvaraju se različiti oblici učeničkih zadruga u državama Europe, Amerike, Azije i Afrike (Biljan, 1984).

U učeničkim zadrugama u početku prevladavaju štedno-kreditne, kasnije sakupljačko-humanitarne i na kraju proizvodno-poljoprivredne i proizvodno-obrtničke zadruge (Biljan, 1984).

Učeničke su zadruge pedagoško-školski reformski pokreti i pokušaji približavanja škole životu, uvođenja života u školu i olakšavanja ulasku učenicima u stvaran život. Kroz učeničke zadruge učenici se uvode u realni život ne samo učeći o njemu nego i aktivnim sudjelovanjem u njemu (*Pedagoška enciklopedija*, 1989).

Učeničke su zadruge jedina slobodna aktivnost proizvodno-tržišnog karaktera. U njima učenici proizvode, a njihovu materijalnu vrijednost potvrđuju na realnom tržištu (Franković, ur., 1958). Pri gore navedenom mora se naglasiti da materijalna dobit nije dominantna, ali je nužna da bi bila odgojna (Munjiza i Vukovac, 1981).

Pri rekonstrukciji povijesnog kontinuiteta našeg hrvatskog učeničkog zadrugarstva ima dosta problema i dvojbi. Pratiti učeničko zadrugarstvo samo prema sadašnjim suvremenim kriterijima ili tražiti elemente, oblike i sadržaje iz kojih se razvilo učeničko zadrugarstvo? U ovom smo se radu odlučili za drugi pristup: pratiti genezu različitih oblika koji su u konačnici doprinijeli pojavi učeničkih zadruga.

Različite oblike gospodarske nastave u hrvatskom školstvu moguće je kontinuirano pratiti od druge polovine 18. stoljeća. Već u prvom Felbigerovom² Općem školskom redu iz 1774. godine nalazimo nastavu kućanstva čiji je osnovni cilj osposobiti djevojčice za dobre kućanice i domaćice. U svim kasnijim školskim naredbama³ nalazimo nastavne predmete praktičnog karaktera pod različitim nazivima: Nastava kućanstva, Nastava domaćinstva, Temelj domaće štednje i načelo gospodarstva.

System scholarum elementarum iz 1845. godine ne samo što je propisivao nastavne predmete iz tog područja nego je propisao i područja odnosno sadržaje koje je potrebno ostvariti po godištim. ⁴ (Cuvaj, 1910, knjiga 3). Navedene školske naredbe nisu bile jedinstvene. One su posebno regulirale školstvo u gradovima i školstvo u selima. Svi navedeni nastavni predmeti praktičnog karaktera odnosili su se na škole u selu.

Sva tri školska zakona iz druge polovice 19. stoljeća propisuju gotovo iste nastavne predmete praktičnog karaktera⁵ (Zbirka zakonah i naredbah za Vojnu krajinu 1871., Cuvaj, 1911, knjige 6 i 7).

Tadašnje prosvjetne vlasti u više su navrata svojim uputama i naredbama upozoravale škole da zanemaruju to područje i praktičan rad učenika. „...a s proljeća da se praktično pokaže

¹ Celestin Freinet (1896.–1966.) jedan od predstavnika nove radne i aktivne pedagogije. Njegov osnovni pedagoško-školski motiv bio je „Kroz život –za život–za rad“.

² Felbiger, Ivan Ignjat (1724.–1788.) reformator i organizator obveznog školstva u Njemačkoj i Austriji. U vrijeme prosvjetiteljskog vladanja carice Marije Terezije (1740.–1780.) reformirao je školstvo Općim školskim redom iz 1774. godine koji je vrijedio i na području Hrvatske.

³ Krajem 18. i u prvoj polovici 19. stoljeća na području Hrvatske donesene su sljedeće školske naredbe: Ratio educationis 1777., Politische Verfassung der deutschen Volksschulen 1805., Ratio educationis 1806. Sve navedene naredbe imale su elemente školskih zakona i nastavnih osnova.

⁴ Navedena naredba u nastavnom predmetu Počeci kućanstva navodi sljedeća područja–sadržaje: obrađivanje vrta, proizvodnja i čuvanje raznih ulja i sočiva, njegovanje peradi, tov svinja, uzgoj krava, proizvodnja masla i sira, gnojdba, šivanje, tkanje, bijeljenje, kuhanje i čuvanje posuđa.

⁵ U drugoj polovici 19. stoljeća donesena su tri školska zakona za područje Hrvatske: godine 1871. koji je vrijedio za područje Vojne krajine, 1874. Prvi školski zakon (Mažuranićev) koji je vrijedio za područje Civilne Hrvatske i 1888. godine jedinstveni školski zakon za područje Hrvatske jer je u međuvremenu ukinuta Vojna krajina i integrirana u sastav Hrvatske.

učenicima trećeg razreda, kako da se divljaka iskopa, posadi i kalemi. Te poslove treba obaviti u školskom vrtu, vrtu časnika ili u nekom drugom vrtu“ (Cuvaj, 1910, knjiga 2, str. 504), „... ne manje imadu se učenici u povrtlarstvu, svilarstvu i pčelarstvu kao važnih strukah gospodarstva prema mjesnim okolnostima praktično poučavati“ (Zbirka zakonah i naredbah za Vojnu krajinu, 1871, str. 8).

I pored toga što su postojali nastavni predmeti praktičnog karaktera, oni su često ostajali na području teorije jer nije postojalo mjesto praktične realizacije. To ograničenje dobrim je dijelom otklonjeno uvođenjem školskih vrtova u hrvatsko školstvo.⁶ Školski vrtovi osiguravali su: praktične radove, sustavno promatranje i bilježenje, postavljanje pokusa, povezivanje teorije i prakse i povezivanje sadržaja iz većine tadašnjih nastavnih predmeta sa školskim vrtom (Munjiza, 2003).

Većina do sada navedenih nastavnih predmeta praktičnog karaktera, uključujući i školske vrtove, osiguravali su i materijalnu proizvodnju koja se nije temeljila na tržišnom potvrđivanju.⁷ Iz svega do sada navedenog razvidno je da su svi navedeni oblici prethodili pojavi učeničkog zadrugarstva suvremene proizvodno-tržišne definicije.

Pojava učeničkih zadruga u hrvatskom školstvu povezana je s reformom hrvatskog školstva nakon Drugog svjetskog rata i s uvođenjem obveznog osmogodišnjeg školovanja.⁸ Pojava učeničkih zadruga u hrvatskom školstvu veže se uz uvođenje slobodnih aktivnosti u hrvatsko školstvo.⁹ Nastavni plan i program za narodne četverogodišnje škole i šestogodišnje škole i niže razrede osmogodišnje škole iz 1954. godine predviđa i slobodne aktivnosti. Jedinstveni nastavni plan i program iz 1958./59. godine jasno određuje mjesto i ulogu učeničke zadruge, njezin značaj i odgojnu ulogu hrvatskog školstva. Uvođenjem učeničkih zadruga dotadašnji školski vrtovi uglavnom se integriraju u njih,¹⁰ a rjeđe ostaju samostalni za potrebe razredne nastave.

Slično kao i kod ostalih školskih inovacija moguće je uočiti ciklički karakter uspona i padova i na području učeničkog zadrugarstva. Već krajem šezdesetih godina prošlog stoljeća osjeća se manja kriza na području učeničkog zadrugarstva. Novi zamah počinje u sedamdesetim godinama kada se organiziraju republičke i državne smotre učeničkih zadruga.

U vrijeme Domovinskog rata iz poznatih razloga (prekida nastave, premještanje učenika u sigurnija područja, rad po reduciranim nastavnim planovima i programima) malo je učeničkih zadruga uspjelo sačuvati kontinuitet. No pri navedenom valja priznati da je i nova prosvjetna vlast preispitivala učeničko zadrugarstvo.¹¹

Obnoviteljski rad na području učeničkog zadrugarstva počinje 1995. godine formiranjem Organizacionog odbora učeničkog zadrugarstva, donošenjem novog Pravilnika i Programa kao i formiranjem Središnjeg odbora učeničkih zadruga Republike Hrvatske. Obnoviteljska smotra učeničkih zadruga održana je 1995. godine u Varaždinu i ima posebnu i značajnu ulogu i reafirmaciji učeničkog zadrugarstva na području Republike Hrvatske (Bilten, obnova učeničkog zadrugarstva s prikazom rad učeničkih zadruga Republike Hrvatske, 1995).

⁶ Školske vrtove u hrvatskom školstvu moguće je pratiti na području Vojne krajine od 1816., a na području Civilne Hrvatske od 1836. godine.

⁷ Proizvode iz školskih vrtova uživali su učitelji i učenici. Postoje podaci da su najmarljiviji učenici iz područja pčelarstva kao nagradu mogli dobiti pčelca za vlastiti kućni pčelinjak.

⁸ Osmogodišnje školovanje uvedeno je postupno i završeno je u pedesetim godinama 20. stoljeća. Uvođenje osmogodišnjeg školovanja realizirano je dvama modelima: spajanjem osnovne škole i niže gimnazije u gradovima i postupnog produžavanja obveznog školstva u selima.

⁹ Slobodne aktivnosti nisu obvezne za sve učenike. Učenici se slobodno odlučuju za sudjelovanje u nekoj od ponuđenih slobodnih aktivnosti. U njima nije strogo propisan program i u njima nema klasičnog školskog ocjenjivanja.

¹⁰ Školski vrtovi u hrvatskom školstvu samostalno djeluju do 1952. godine, a od 1954. godine počinje formiranje učeničkih zadruga.

¹¹ Smetao im je termin zadruga kao socijalistička ostavština i asocijacija na seljačke radne zadruge u koje su se seljaci pod prisilom uključivali.

Učenička zadruga Osnovne škole „Ivan Filipović“ 2017. godine obilježila je šezdesetu godišnjicu kontinuiranog rada. Kako bi lakše pratili i vrednovali rezultate njezinog rada, dosege, ograničenja pa i slabosti, bio je nužan ovaj opći i posebni pregled iz područja rada i razvoja učeničkog zadrugarstva.

METODOLOŠKI OKVIR

Istraživački problem

U ovom se radu kritičkom kvantitativnom i kvalitativnom analizom valorizira kontinuirani šezdesetogodišnji rad učeničke zadruge Osnovne škole „Ivan Filipović“ U Velikoj Kopanici. Jasno je da se dosezi, ograničenja i problemi smještaju unutar pokreta učeničkog zadrugarstva na području bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, Socijalističke Republike Hrvatske i suvremene Republike Hrvatske.

Unutar općeg razvojnog puta navedene učeničke zadruge kao posebne sadržajne kategorije analiziraju se: Rad u sekcijama i materijalna proizvodnja, Ostali oblici rada u učeničkoj zadruzi, Ustrojstvo učeničke zadruge i motivacijski oblici, Smotre, susreti, posjete i priznanja učeničkoj zadruzi.

U vrijeme preispitivanja školstva, školskih sustava i nastavnih kurikuluma nužno je sagledati i mogućnosti učeničke zadruge u suvremenoj koncepciji učenja i poučavanja. Posebno se to odnosi na povezivanje praktičnog i intelektualnog rada u uvjetima izvanučioničke nastave sustavnim promatranjem i bilježenjem, postavljanjem pokusa, uvođenjem stvarnog života u školu i nastavu i pripremanjem učenika za budući stvarni život.

Metode, izvori, postupci i instrumenti

Kvantitativnom metodom prikupljeni su podaci bitni za rad navedene učeničke zadruge: obuhvat učenika, broj sekcija i njihov kontinuitet, materijalna proizvodnja u ratarskoj, povrtlarskoj, voćarskoj i pčelarskoj sekciji. Prikupljeni i statistički obrađeni podaci tablično su prikazani. Na temelju numeričkih podataka napravljena je kvalitativna analiza tumačenja i objašnjenja istih.

U prikupljanju podataka prevladava analiza pedagoške dokumentacije koja ima karakteristike izvorne građe (Mužić, 1973). Ukupno analizirana pedagoška dokumentacija klasificirana je u dva područja. Prvo područje obihvaća opću školsku dokumentaciju kao: spomenice škole, zapisnici sa sjednica nastavničkog vijeća, statistički podaci na početku i kraju školske godine, školski godišnji planovi i programi kao i izvještaji o realizaciji godišnjih planova i programa.

Drugu grupu analizirane pedagoške dokumentacije čini dokumentacija o radu učeničke zadruge: opći godišnji planovi i programi, godišnji planovi i programi pojedinih sekcija, opći izvještaji o radu učeničke zadruge, godišnji izvještaji o radu pojedinih sekcija, financijski izvještaji, matična knjiga učenika zadruga, pohvale i priznanja koje je učenička zadruga dobila.

Dokumentacija o radu učeničke zadruge odvojeno se pohranjuje i čuva od 1974. godine i ona je u kontinuitetu cjelovita. Iznimno u radu se koriste i sjećanja osoba koje su u dužem vremenskom razdoblju sudjelovale u radu navedene učeničke zadruge.

Rezultati do kojih se došlo temelje se na kritičkoj analizi navedene pedagoške dokumentacije, kvantitativno prikazani odgovarajućim tablicama i kvalitativno analizirani tumačenjima i objašnjenjima.

S obzirom na raspoloživu pedagošku dokumentaciju i karakter učeničke zadruge njezin je rad prikazan u dvama vremenskim razdobljima: Rad školske zadruge od utemeljenja 1957. do 1974. i Rad učeničke zadruge od 1975. do 2017. godine.¹²

OPĆI RAZVOJNI PUT UČENIČKE ZADRUGE OSNOVNE ŠKOLE „IVAN FILIPOVIĆ“ U VELIKOJ KOPANICI

Rad školske zadruge od utemeljenja 1957. do 1974. godine

Nastavni plan i program za narodne četverogodišnje i šestogodišnje škole i niže razrede osmogodišnjih škola kao i lokalna zajednica omogućile su osnivanje školske zadruge. U Velikoj Kopanici 1955. godine osnovana je Opća poljoprivredna zadruga od nekadašnjih dviju seljačkih radnih zadruga.¹³ Novoosnovana opća poljoprivredna zadruga raspolagala je značajnim površinama zemlje, osnovnom tehnologijom i stručnim kadrom.

Nastavničko vijeće OŠ „Ivan Filipović“ otvorilo je raspravu o mogućnosti osnivanja školske zadruge (Zapisnici sjednica Nastavničkog vijeća 1956.–1963. u daljnjem tekstu ZSNV). U proljeće 1957. godine Nastavničko vijeće donosi odluku o osnivanju školske zadruge. O tome u Spomenici škole piše: „U proljeće 1957. godine osnovana je školska zadruga. Članstvo kao i upravu sačinjavaju sami učenici. Pristup u zadrugu je dobrovoljan. Na osnivačkoj skupštini od 150 učenika viših razreda¹⁴ zadruzi je pristupilo 115 učenika. Učenici osmih razreda nisu se uključili jer će napustiti školu prije sazrijevanja usjeva, pa neće sudjelovati u raspodjeli dobiti.“ (Spomenica škole za pučku učionicu u Velikoj Kopanici 1764. –1964., u daljnjem tekstu Spomenica škole).

Školska zadruga bila je ratarskog usmjerenja i ustrojena na načelima učeničke samouprave. Na osnivačkoj skupštini donesena su Pravila iz kojih je vidljivo da su učenici odlučivali i o raspodjeli dobiti. Pravila su predviđala tri fonda: Fond za rad u idućoj godini, Fond za proširenu reprodukciju i Fond za učeničko samostalno raspolaganje (Pravila školske zadruge OŠ „Ivan Filipović“ Velika Kopanica 1957., u daljnjem tekstu Pravila školske/učeničke zadruge). Utemeljitelji školske zadruge bili su tadašnji upravitelj škole Franjo Vrabec i prvi voditelj Bartol Živković.

Tadašnje Ministarstvo prosvjete koje je pratilo rad školskih zadruga organiziralo je stručni seminar za voditelje školskih zadruga u Zagrebu između 2. i 28. ožujka 1958. godine. (prema kazivanju sudionika Bartola Živkovića u Matasović i et al., 1997).¹⁵

Opća poljoprivredna zadruga darovala je školskoj zadruzi 2 katastarska jutra zemlje u blizini mjesta. Na njoj su učenici proizvodili ratarske kulture: pšenicu, kukuruz i šećernu repu. (ZSNV, 1956.–1963.). Školska zadruga imala je i određenu odgojno-prosvjetiteljsku ulogu. U to se vrijeme u poljoprivrednu proizvodnju uvodi nova tehnologija i hibridne sorte sjemena. Kukuruz se sije sijačicama na udaljenosti od 15 do 25 cm, a do tada se sijao tradicionalno na korak (udaljenost okon 70 cm). U proizvodnju pšenice uvode se nove hibridne sorte: sanpastore, libelula i fortuneta (Matasović i et al., 1997).

Uz stručnu pomoć tehnologa iz Opće poljoprivredne zadruge i ova školska zadruga prihvaća navedene inovacije. U prvim godinama primjene nove tehnologije i hibridnog sjemena

¹² U ovom radu do 1974. upotrebljava se termin školska zadruga. Od 1975. koristi se termin učenička zadruga. U terminu učenička zadruga naglašenija je uloga učenika u svim etapama rada od planiranja i pripremanja do proizvodnje i raspodjele ostvarene dobiti.

¹³ U seljačke radne zadruge seljaci su „dobrovoljno“ unosili zemlju, oruđa za rad i vlastiti rad. Zajednički su radili i dijelili „dobit“. U općim seljačkim zadrugama poljoprivredni radnici rade na državnoj/društvenoj zemlji za novčanu plaću.

¹⁴ Pojam viših razreda označava učenike predmetne nastave od petog do osmog razreda.

¹⁵ Franković, (ur.), 1958. navodi da se navedeni seminar održao između 25. i 28. ožujka 1958. godine.

ostvareni su prinosi iznad svih očekivanja. U prvoj godini na 2 katastarska jutra proizvedeno je 9.500 kg suhog zrna kukuruza (8.424 kg po hektaru), a u drugoj godini 6.233 kg pšenice (5.410 kg po hektaru) što je bilo znatno iznad tadašnjih prosjeka, što je bio zoran primjer tadašnjim seljacima roditeljima učenika (Matasović i et al., 1997).

Zastoj u radu školske zadruge događa se između 1964./65. i 1968./69. godine. Novosnovani AK „Jasinje“ 1964. godine oduzima školskoj zadruzi ranije darovano zemljište. Tim činom školska zadruga ostaje bez zemljišta i mogućnosti daljnjeg djelovanja.

U tom kriznom, prijelaznom razdoblju kontinuitet u radu školske zadruge ostvaruje se preko takozvanih radnih brigada. Osniovanjem radnih brigada školska zadruga gubi proizvodni karakter. Radne brigade imaju uslužni karakter. Uz dogovorenu novčanu naknadu učenici pomažu u berbi i prikupljanju poljoprivrednih proizvoda (kukuruz, šećerna repa, grožđe). U radne brigade ulaze učenici koji se nisu uspjeli upisati ni u jednu grupu slobodnih aktivnosti (Izvjestaj o radu radnih brigada 1964./65. –1968./69.).

Godine 1968. godine AK „Jasinje“ daruje školskoj zadruzi oko 3 katastarska jutra zemlje na lokaciji Podružnica, također blizu sela te ona nastavlja s ratarskom proizvodnjom. (ZSNV 1964.–1970.).

Radne se brigade u organizacijskom strukturi transformiraju u društveno-korisni rad. Društveno-korisni rad u novoj školskoj strukturi obavezan je za sve učenike, a realizira se u školskom društvenom okruženju kao i u organizacijama materijalne proizvodnje (Osnovna škola-programatska struktura, 1958).

Ratarska proizvodnja u školskim zadrugama gubi osnovni smisao. Suvremena mehanizacija istisnula je ljudski rad. Individualni poljoprivrednici (roditelji) usvojili su novu tehnologiju tako da školska zadruga gubi početnu odgojno-prosvjetiteljsku ulogu. Novo vrijeme, novi društveni odnosi, suvremena tehnika i tehnologija traže i novu transformaciju na području školskog zadrugarstva.

Rad učeničke zadruge između 1975. i 2017. godine

Prijelomna godina u radu ove školske zadruge bila je 1975. godina. Te godine zadruga donosi nova Pravila prema kojima je školska zadruga transformirana u učeničku zadrugu. Tom se promjenom želi naglasiti veća uloga učenika u svim etapama proizvodnje od planiranja do raspodjele dohotka (Pravila učeničke zadruge, 1975).

Iste 1975. godine održana je Prva smotra učeničkih zadruga SR Hrvatske u Đakovu na kojoj je sudjelovala i ova učenička zadruga. Od navedene 1975. godine svake neparne godine održavale su se republičke smotre učeničkih zadruga, a svake parne godine državne smotre. Navedena je zadruga redovito sudjelovala na svim republičkim i državnim smotrama između 1975. i 1990. godine (Arhiva učeničke zadruge, u daljnjem tekstu AUZ).

Zbog ratnih događanja i preispitivanja statusa učeničkih zadruga između 1990. i 1995. nisu održavane smotre učeničkih zadruga. Obnoviteljska državna smotra učeničkih zadruga održana je 1995. godine u Varaždinu. Do 1999. godine državne smotre učeničkih zadruga održavane su svake druge godine (1995., 1997., i 1999. godine, AUZ).

Organizacijska transformacija spomenute učeničke zadruge nastavlja se novim pravilnicima iz 1980. i 1984. godine. U organizacijskom i motivacijskom smislu posebno su značajna Pravila iz 1984. godine. Na temelju njih donose se Pravilnik o organizaciji rada i vrednovanju rada učenika zadrugara i Pravilnik o pohvalama i nagradama učenika zadrugara. Na tim pravilnicima funkcionira i sadašnji rad učeničke zadruge. Poslije 1975. godine u učeničkoj zadruzi ubrzanim tempom osnivaju se pojedine sekcije. Broj sekcija i njihov kontinuitet u radu vidljiv je u Tablici 1.

Tablica 1. Sekcije u učeničkoj zadruzi između 1974. i 2017. godine

Godina	ratari	pčelari	čuvari p.	vezilje	voćari	knjigov.	keramičari	školski vrtovi	ekolozi	zlatov.
1974.	+	+								
1975.	+	+								
1976.	+	+	+							
1977.	+	+	+	+						
1978.	+	+	+	+						
1979.	+	+	+	+						
1980.	+	+	+	+	+					
1981.	+	+	+	+	+	+				
1982.	+	+	+	+	+	+				
1983.	+	+	+	+	+	+				
1984.	+	+	+	+	+	+				
1985.	+	+	+	+	+	+	+			
1986.	+	+	+	+	+	+	+			
1987.	+	+	+	+	+		+			
1988.	+	+		+	+		+	+		
1989.	+	+		+	+		+	+		
1990.		+		+	+			+		
1991.		+		+	+			+		
1992.		+			+					
1993.		+			+					
1994.		+			+					
1995.		+		+	+					
1996.		+		+	+					
1997.		+		+	+					
1998.		+		+	+					
1999.		+		+	+					+
2000.		+		+	+					+
2001.		+		+	+					+
2002.		+		+	+					+
2003.		+		+	+					+
2004.		+		+	+					+
2005.		+		+	+					+
2006.		+		+	+					+
2006.		+		+	+					+
2007.		+		+	+					+
2008.		+		+	+				+	+
2009.		+		+	+				+	+
2010.		+		+	+				+	+
2011.		+		+	+				+	+

Godina	ratari	pčelari	čuvari p.	vezilje	voćari	knjigov.	keramičari	školski vrtovi	ekolozi	zlatov.
2012.		+		+	+				+	+
2013.		+		+	+				+	+
2014.		+		+	+				+	+
2015.		+		+	+				+	+
2016.		+		+	+				+	
2017.		+		+	+				+	
Svega	16	44	12	38	38	6	5	4	10	17

Izvor: AUZ; + godine u kojima sekcije rade

U analiziranih 44 godine u ovoj učeničkoj zadrugi radilo je 10 sekcija. Ukupni kontinuitet od 44 godine ima samo pčelarska sekcija. Voćarska sekcije ima kontinuitet, ali je ona počela s radom 1980. godine u vrijeme priprema za podizanje voćnjaka učeničke zadruge. Gotovo istovjetne sadržaje imaju mladi čuvari prirode i ekolozi, ali su radili pod navedenim nazivima. Neke su sekcije radile relativno kratko jer se njihov rad odnosio na specifične sposobnosti pojedinih nastavnika (keramičari i knjigovešci). Školski vrtovi radili su u učeničkoj zadrugi svega četiri godine.

Minimalni broj sekcija u učeničkoj zadrugi u pojedinim godinama iznosio je dvije sekcije, a maksimalni broj bio je sedam sekcija. Za vrijeme Domovinskog rata i rada u ratnim uvjetima¹⁶ kontinuitet su zadržale samo pčelarska i voćarska sekcija. Njihova ukupna materijalna vrijednost bila je takva da se u njima radilo kako bi se sačuvala osnovna vrijednost i pretpostavka za daljnju proizvodnju. U sljedećem odlomku opširnije je prikazana materijalna proizvodnja u tim i drugim sekcijama ove učeničke zadruge.

Sve do 2007. navedena učenička zadruga nije imala posebno ime. Budući da su gotovo sve učeničke zadruge u to vrijeme imale imena, i ova učenička zadruga dobija ime „Pčela“ prema najprepoznatljivijoj sekciji.

RAD U SEKCIJAMA I MATERIJALNA PROIZVODNJA

Već je ranije navedeno da je bitna oznaka učeničkih zadruga materijalna proizvodnja potvrđena na tržištu. U našoj praksi postojale su sekcije koje su svoje proizvode potvrđivale na internom tržištu (u školi ili školskom okružju). Prema navedenom tržišnom kriteriju sve sekcije te učeničke zadruge moguće je analizirati unutar ta dva tržišta. Na realnom tržištu svoje proizvode plasirale su: ratarska, povrtlarska, pčelarska i voćarska sekcija. Precizne količine proizvedene i prodane robe prikazane su u Tablicama 2., 3. i 4.

Tablica 2. Ratarska i povrtlarska proizvodnja između 1973. i 1991. godine

Razdoblje	kukuruz u t	pšenica u t	šećerna repa u t	krumpir u kg	luk u kg	grašak u kg
1973.–1991.	195	30	110	2.650	1.500	400

Izvor: AUZ

¹⁶ Za vrijeme Domovinskog rata škola je radila prema različitim reduciranim nastavnim planovima i programima. Nastava se izvodila u različitim objektima od škole do roditeljskih domova.

Za razdoblje između 1957. i 1973. godine nema preciznih podataka o ratarskoj proizvodnji. S plasmanom ratarskih i povrtlarskih proizvoda nije bilo problema. Navedena učenička zadruga imala je ugovorenu proizvodnju na kooperativnim odnosima sa AK „Jasinjem“. AK „Jasinje“ osiguravao je temeljnu obradu i reprodukcijski materijal. Sve količine proizvedene robe AK „Jasinje“ je otkupljivalo po tržišnim cijenama od kojih je odbilo svoje troškove osnovne obrade i reprodukcijskog materijala. Dio povrtlarskih proizvoda plasirao se preko školske kuhinje prema dogovornim cijenama. Tako ugovorena proizvodnja davala je solidne financijske rezultate koji su korišteni za proširenu reprodukciju i školski odnosno učenički standard.

Za pčelarsku sekciju postoji detaljna evidencija od osnutka do danas za ukupno analiziranih 43 godine. Podaci o pčelarskoj proizvodnji prikazani su u Tablici 3.

Tablica 3. Proizvodnja meda u pčelarskoj sekciji između 1975. i 2017. godine

Godina	med u kg	godina	med u kg	godina	med u kg
1975.	0	1990.	314	2005.	130
1976.	0	1991.	49	2006.	176
1977.	45	1992.	168	2007.	185
1978.	8	1993.	71	2008.	41
1979.	73	1994.	138	2009.	66
1980.	15	1995.	0	2010.	39
1981.	142	1996.	61	2011.	90
1982.	282	1997.	97	2012.	176
1983.	197	1998.	149	2013.	280
1984.	120	1999.	124	2014.	188
1985.	265	2000.	234	2015.	393
1986.	273	2001.	60	2016.	206
1987.	630	2002.	146	2017.	84
1988.	333	2003.	67	2075.-2017.	6.386
1989.	262	2004.	39	X po godini	145

Izvor: AUZ

U analiziranih 43 godine ukupno je proizvedeno 6.386 kg meda ili prosječno 145 kg godišnjem. U analiziranom razdoblju prosječno se pčelarilo sa 12 košnica tako da je prosječni prinos meda po košnici iznosio 11.8 kg godišnje. Ta proizvodnja za iskusne pčelare profesionalce ne izgleda značajna, ali u ovom slučaju treba voditi računa da se radi o učenicima pčelarima koji se uvode i pripremaju za buduće pčelare amatere.

Prema precizno vođenoj evidenciji od proizvedenih 6.386 kg na realnom tržištu prodano je 5.591 kg (87,5 %). Ostali neprodani med korišten je na smotrama, ocjenjivačkim susretima, prigodnim darovima i učeničkoj degustaciji. Zbog hranjivosti i zdravstvenih osobina pčelarska je sekcija jedno vrijeme u malim pakiranjima plasirala med u školskoj kuhinji prema tržišnim cijenama.

Za svoje potrebe u pčelarskoj sekciji proizvodili su: pelud, propolis i vosak. Pčelarska sekcija imala je vlastiti topionik voska.

Znatno najveću materijalnu proizvodnju imala je voćarska sekcija. Voćarska proizvodnja prikazana je u Tablici 4.

Tablica 4. Proizvodnja voća u voćarskoj sekciji između 1984. i 2017. godine

Godina	jabuke kg	kruške kg	šljive kg	višnje kg	orasi kg	ukupno kg
1984.	2.431	1.036	1.133	305		4.905
1985.	1.840	550	0	0		2.390
1986.	1.453	714	5.450	1.422		9.039
1987.	11.430	2.960	0	756		15.146
1988.	16.967	4.823	13.458	1.497		36.745
1989.	8.548	7.818	12.996	2.529		32.179
1990.	24.661	5.006	5.865	187		35.809
1991.	4.269	4.563	14.875	1.531		25.380
1992.	6.492	1.980	1.513	902		10.877
1993.	12.971	5.692	15.492	701		34.856
1994.	1.084	5.288	9.670	1.023		16.775
1995.	18.396	6.324	8.240	1.069		34.029
1996.	12.530	3.282	M 0	1.116		16.025
1997.	7.235	6.273	4.345	822		18.675
1998.	8.377	4.923	11.359	994		25.653
1999.	6.511	1.506	0	804		8.821
2000.	5.784	3.532	0	448		9.764
2001.	L 0	1.750	6.511	740		9.001
2002.	M 0	M 0	M 0	M 0		M 0
2003.	10.000	3.500	0	0		13.500
2004.	L 0	405	2.400			2.805
2005.	1.707	500				2.207
2006.	650					650
2007.	950					950
2008.	2.325					2.325
2009.	2.375					2.375
2010.	901					
2011.	ŠK				90*+10	
2012.	ŠK				151*	
2013.	219				244*	
2014.	ŠK				174*	
2015.	268				118	
2016.	84				58	
2017.					55	
Svega	170.458	72.515	113.307	16.751		373.031

Izvor: AUZ, Tumač oznaka: prazna polja više nema proizvodnje, 0 – postoji nasada, ali nije bilo uroda, L – elementarna nepogoda od leda, M – elementarna nepogoda od mraza. ŠK – voće darovano kuhinji zbog malog uroda, *zeleni orasi prodani za proizvodnju likera

Navedena proizvodnja ostvarena je u voćnjaku učeničke zadruge površine oko 3 katastarska jutra. Na navedenoj površini 1981. godine posađeno je: 586 stabala jabuka, 410 stabala krušaka, 307 stabala šljiva, 127 stabala višanja i 5 stabala kajsija,¹⁷ ili ukupno 1435 stabala različitog voća. Voćnjak je podignut uz stručnu pomoć Poljoprivrednog instituta iz Osijeka koji je darovao sadnice i osigurao stručnu pomoć i nadzor. Zbog starosti i iscrpljenosti postupno su vađene pojedine sorte voća: višnje 2002., šljive 2005., kruške 2006. i jabuke u više navrata, a konačno su sve izvađene 2016. godine. Umjesto navedenih voćnih sorti sada su na ukupnoj površini voćnjaka učeničke zadruge posađeni orasi; 2007. 160 stabala i 2017. 12 stabala ili ukupno 172 stabla oraha (opširnije Matasović i et al., 1997).

Voćnjak je u optimalnom rodu bio u prvim dvama desetljećima između 1984. prvi rod u voćnjaku i 2003. godine. Ukupna proizvodnja voća u prvom desetljeću (1984.–1993.) iznosila je 206.911 kg, a u drugom desetljeću između 1994. i 2003. 153.336 kg. Iz navedene proizvodnje u gornjoj tablici vidljivo je da je proizvodnja realizirana i u vrijeme Domovinskog rata.¹⁸

Poslije 2003. zbog starosti i vađenja pojedinih sorti proizvodnja u voćnjaku osjetno opada. Stručnjaci iz Poljoprivrednog instituta bili su izrazito zadovoljni s punom rodnošću voćnjaka od oko dva desetljeća i djelomičnom rodnošću od 14 godina, što znači da je voćnjak u rodnosti bio 34 godine.

S obzirom na količinu proizvedenog voća, laku kvarljivost i nedostatak odgovarajućeg skladišnog prostora, bilo je dosta problema u plasmanu voća. Voće je plasirano na različite načine: preko sindikata većih firmi, školskih sindikata, školskih kuhinja, individualnom prodajom i prodajom na realnom tržištu. Stanje se posebno pogoršalo nakon 1990. uspostavljanjem novog tržišnog načina proizvodnje gdje nije bilo nikakvog posebnog popusta za proizvode iz učeničke zadruge.

Moguće je da je navedeni voćnjak po površini i proizvodnji bio suviše ambiciozno postavljen za jednu sekciju unutar učeničke zadruge. Moguće je da bi optimalna površina i proizvodnja bila ona koja bi se mogla plasirati u školsku kuhinju i na individualnom lokalnom tržištu. No i pored navedenih ograničenja i poteškoća voćnjak učeničke zadruge odigrao je izrazito pozitivnu odgojno-obrazovnu ulogu. U voćarskoj sekciji u analiziranom vremenskom razdoblju radilo je više stotina učenika. Oni su naučili osnove suvremenog voćarstva koje su mogli primijeniti i na svojim okućnicama. U početnim godinama taj je voćnjak bio uzoran i za mještane i u nekoliko godina mještanima je prodano nekoliko tisuća sadnica Poljoprivrednog instituta iz Osijeka.

S obzirom na značajnu proizvodnju i ostvareni dohodak značajna su sredstva uložena u modernizaciju tehnike i tehnologije. Samo kao ilustraciju navodimo značajnije investicije: traktor s prikolicom, dva atomizera, plug, tanjurača, traktorska rotacijska kosilica, velika vaga, ljestve i pribor za rezidbu i ostali sitni alat. Cijeli je voćnjak ograđen, a u njemu je u suradnji s Lovačkim društvom sagrađena zgrada u kojoj škola/učenička zadruga ima stan za čuvara voćnjaka. Isto tako je i pčelarska sekcija kupila sav potreban alat i pribor: dvije vrcaljke meda, topionik voska, dvadesetak košnica i ostali sitni i potrošni materijal.

Drugoj skupini ove učeničke zadruge pripadaju sekcije koje se potvrđuju na internom/dogovornom tržištu, a to su: vezilje, zlatovezilje, mladi čuvari prirode/ekolozi, knjigovešci sa sitotiskom i keramičari.

Jedan dio proizvoda vezilja i zlatovezilja upotrebljava se za higijensko-estetsko uređenje škole i etnozbirku. Dio je trajno pohranjen u školi i koristi se prigodno na smotrama i susretima učeničkih zadruga i na prigodnim izložbama.

¹⁷ Kajsije nisu sađene zbog proizvodnje, nego da ih učenici – zadrugari mogu jesti.

¹⁸ Na našem školskom području krizna godine u Domovinskom ratu bila je 1992. kada je školsko područje granatirano, a škola radila prema opisanom ratnom modelu.

Mladi čuvari prirode, odnosno ekolozi vode brigu o hortikulturnom uređenju školskog eksterijera i interijera. Različitim načinom razmnožavanja proizvode nove sadnice cvijeća i grmlja.

Knjigovešci su uvezivali staru pedagošku dokumentaciju, stare imenike i pedagoške časopise. Potrebni natpisi na njima rađeni su u tehnici sitotiska. Ta se sekcija djelomice potvrdila i na stvarnom tržištu izradom prigodnih zastavica i bedževa.

Keramičari su djelovali relativno kratko i njihovi se proizvodi čuvaju u etnozbirici škole.

Za sve proizvode navedenih sekcija koji se u različitoj namjeni nalaze u školi napravljena je interna procjena vrijednosti i kao takva posebno se evidentira i vodi.

I pored toga što navedena materijalna proizvodnja izgleda velika, ni u jednom trenutku nije se iz vida gubila odgojnost rada, rad kao odgojni cilj ali i odgojno sredstvo. Kontinuirano se vodila briga da se rad intelektualizira, ali i da teorijske spoznaje nađu praktičnu primjenu. O tom fenomenu nešto više u sljedećim dvama poglavljima.

OSTALI OBLICI RADA U UČENIČKOJ ZADRUZI

Naša osnovna škola, programatska struktura iz 1974. i 1982. godine, uz obvezi i opisani društveno korisni rad predviđala je i obvezni proizvodni rad za učenike sedmog i osmog razreda u trajanju od 35 sati godišnje. U proizvodnom radu učenici su trebali sudjelovati u svim etapama proizvodnje od planiranja i pripremanja do raspodjele dohotka. Svaka škola trebala ga je realizirati prema mjesnim prilikama.

Naša je škola proizvodni rad organizirala u ratarsko-povrtlarskoj i voćarskoj sekciji između 1982. i 1986. godine. Zbog poteškoća njegove realizacije u većini škola prosvjetne vlasti ostale su od njegove realizacije (Matasović i et al., 1997).

Ista nastavna osnova iz 1974. godine pored ostalih tečajnih predmeta predviđala je i mogućnost organizacije tečajne nastave iz područja poljoprivrede. Škola je iskoristila i tu zakonsku mogućnost i za učenike zadrugare organizirala tečajnu nastavu iz poljoprivrede u trajanju od 35 sati iz ratarstva, povrtlarstva, voćarstva, cvjećarstva i pčelarstva.

Navedena učenička zadruga imala je različite oblike suradnje s nizom organizacija materijalne proizvodnje. Već je ranije navedeno da je voćnjak posađen u suradnji s Poljoprivrednim institutom iz Osijeka. U suradnji s INA „Petrokemijom“ iz Kutine postavljani su gnojidbeni pokusi na povrtlarskim kulturama, isto tako korištena je i pomoć Poljoprivredno-savjetodavne službe Slavonski Brod. Već je ranije opisana suradnja sa AK „Jasinjem“, a postojala je i određena suradnja s „Poljoopskrbom“ iz Vrpolja.

U navedenoj učeničkoj zadrugi Provedeno je i nekoliko istraživačkih projekata. Zapažen je rad „Određivanje ravnosti pčela“ koji je objavljen u prestižnom časopisu *Hrvatska pčela* (1998., br. 3). Isti rad zauzeo je prvo mjesto među istraživačkim projektima na 9. Smotri učeničkih zadruga Republike Hrvatske održane u Poreču 1997. godine (AUZ).

Kristina Kokanović učenica škole i članica školske zadruge na Ekonomskom fakultetu u Osijeku obranila je seminarski rad „Istraživanje tržišta meda u Brodsko-posavskoj županiji“.

Diplomski rad „Utjecaj udaljenosti pčelinjeg društva i dresura na zretanje plodova sorata krušaka“ obranio je učenik škole i član zadruge Mirko Matasović na Agronomskom fakultetu u Zagrebu 1997. godine. Eksperiment je postavljen na školskom voćnjaku s košnjicama iz školskog pčelinjaka.

Istodobno je školska učenička zadruga sudjelovala i novčano pomagala različite školske aktivnosti i sudjelovala u mnogobrojnim humanitarnim akcijama.

Iz svojih sredstava učenička je zadruga redovito sufinancirala učeničke ekskurzije. Isto tako, redovito je sudjelovala u sufinanciranju darova za Božić i Novu godinu za učenike razredne

nastave. Dio sredstava uložila je i u kupnju didaktičke opreme: tambure za tamburaški orkestar, televizor za potrebe nastave, školski pokretni razglas i prva računala za informatičku učionicu. Od sudjelovanja u humanitarnim akcijama navodimo: uplata zajma za Skoplje 1963., uplata zajma za ceste na području brodske općine 1976., 1000 torbi za djecu Vijetnama 1976., prilog pri gradnji Spomen škole „Ivan Filipović“ u Velikoj Kopanici 1976., pomoć narodu Crne Gore nakon katastrofalnog potresa 1979. godine. U humanitarnim akcijama uglavnom se radilo o simboličkim sredstvima, ali je namjena bila odgojna i plemenita.

USTROJSTVO UČENIČKE ZADUGE I MOTIVACIJSKI OBLICI

Od samog osnutka školska se zadruga temeljila na elementima učeničke samouprave. Školska je zadruga prema prvim Pravilima iz 1957. godine imala Skupštinu koju su sačinjavali svi učenici zadrugari. Skupština je neposrednim javnim glasanjem birala predsjednika, tajnika i blagajnika. Na Skupštini su se usvajali izvještaji o radu i planovi rada. Na Skupštini su se usvajali financijski izvještaji i plan o raspodjeli dohotka prema ranije navedenim fondovima (Pravila, 1957).

Značajnije ustrojstvene promjene u ovu zadrugu uvedene su Pravilima iz 1984. godine. Prema njima uz neposredno odlučivanje na Skupštini uvode se i posredni oblici upravljanja. Posredno upravljanje obavlja se odborima sekcija i Savjetom učeničke zadruge. Svaka sekcija ima svoj odbor iz koje se delegiraju članovi u Savjet učeničke zadruge. Svi izvještaji i planovi pojedinih sekcija prije nego što se upućuju Savjetu i Skupštini moraju biti raspravljeni i usvojeni na odboru. Savjet je operativno upravno tijelo koje regulira rad zadruge između dviju skupština (AUZ). Vijeće nastavnika iz svojih redova delegira predstavnike u Savjet učeničke zadruge (ZSNV, 1985.–1994.)

Shodno društvenim promjenama nakon Domovinskog rata i u području učeničkog samoupravljanja došlo je do određenih promjena. U Skupštinu zadruge sve sekcije delegiraju određeni broj predstavnika. Skupština iz svojih redova delegira članove u Zadružni odbor. U Zadružni odbor svoje predstavnike delegiraju nastavnici, roditelji i predstavnici lokalne samouprave. Navedenim promjenama ojačala je vanjska kontrola odraslih osoba (Matasović i et al., 1997).

Na temelju Pravila iz 1984. godine donesena su dva bitna pravilnika na motivacijskom području: Pravilnik o organizaciji i vrednovanju rada učenika – zadrugara i Pravilnik o pohvalama i nagradama učenika – zadrugara.

U Pravilniku o organizaciji i vrednovanju rada pošlo se od pretpostavke da je svaki rad mjerljiv. Školski sat osnovna je vremenska odrednica. Sljedeći je kriterij u vrednovanju rada količina i kvaliteta izvršenog rada u jedinici vremena. U pravilu za rad u svakom školskom satu učenici dobivaju pet bodova. Ovisno o količini i kvaliteti obavljenog posla, kao i odnosa prema radu, učenici mogu dobiti dodatna dva boda ili im se mogu oduzeti dva boda. Bodovanje se vrši na kraju obavljenog posla i javno se iznose. Svaki učenik točno zna koliko je bodova dobio tog dana i koliko ima ukupno bodova. Evidencija se vodi u posebnim evidencijskim listama za svakog učenika (*Pravilnik o organizaciji...*, 1984).

Na temelju osvojenih bodova prema Pravilniku o pohvalama i nagradama učenika – zadrugara vrši se pohvaljivanje i nagrađivanje. Pohvaljivanje i nagrađivanje kolektivno je i individualno. Najčešća je kolektivna nagrada primjerena učenička ekskurzija. Individualno se učenici nagrađuju knjigama ili školskim priborom, a pohvale i priznanja u pisanom su obliku. Poseban oblik priznanja učenici – zadrugari dobivaju za vjernost učeničkoj zadruzi. Za dvogodišnji rad dobivaju priznanje i brončanu značku, trogodišnji rad priznanje i srebrenu značku i za četvergodišnji rad priznanje i zlatnu značku (*Pravilnik o pohvalama...*, 1984).

Navedeno ustrojstvo učeničke zadruge s navedenim motivacijskim elementima snažno je motiviralo učenike za rad u učeničkoj zadruci. Od navedenog ustrojstva svake godine za rad u učeničkoj zadruci javljao se veći broj učenika od stvarne potrebe. Sudjelovanje učenika u radu učeničke zadruge vidljivo je u Tablici 5.

Tablica 5. Broj učenika zadrugara u odnosu na ukupan broj učenika

Godina	ukupan br. učenika	br. zadrugara	% zadrugara	godina	ukupan br. učenika	br. zadrugara	% zadrugara
1974.	358	50	13,97	1996.	222	58	26,13
1975.	335	85	25,37	1997.	229	62	27,02
1976.	337	149	39,95	1998.	247.	88	35,60
1977.	353	159	45,04	1999.	247	83	33,61
1978.	351	220	62,68	2000.	238	76	31,93
1979.	351	176	50,14	2001.	250	92	36,89
1980.	329	136	41,34	2002.	241	75	31,12
1981.	318	168	52,83	2003.	238	77	32,35
1982.	291	128	43,99	2004.	247	74	29,96
1983.	291	128	43,99	2005.	234	68	29,06
1984.	255	123	48,24	2006.	238	88	36,97
1985.	234	120	51,28	2007.	235	81	34,47
1986.	246	127	51,63	2008.	224	88	39,29
1987.	259	142	54,83	2009.	212	107	50,47
1988.	271	109	40,22	2010.	205	92	44,88
1989.	466*	306*	65,67*	2011.	201	94	46,77
1990.	449*	241*	53,67*	2012.	193	84	43,52
1991.	438*	277*	63,24*	2013.	171	105	61,40
1992.	294	107	36,39	2014.	166	70	42,17
1993.	186	50	26,88	2015.	150	87	58,00
1994.	180	48	26,67	2016.	138	66	47,83
1995.	218	48	22,02	2017.	143	57	39,86

Izvori: Školska arhiva i Arhiva učeničke zadruge

Brojke sa zvjezdicama između 1989. i 1991. godine označavaju godine kada su i učenici razredne nastave radom u školskim vrtovima sudjelovali u radu učeničke zadruge.

U analiziranom četrdesetčetverogodišnjem razdoblju u prosjeku je u učeničkoj zadruci sudjelovalo 31 % učenika ili gotovo jedna trećina.¹⁹ Najmanje ih je sudjelovalo 1974. godine 13,97 % na početku transformacije navedene zadruge, a najviše ih je sudjelovalo 1989. 65,67 % kada su u sastavu učeničke zadruge bili i školski vrtovi. I u ratnoj 1992. godini²⁰ radile su dvije sekcije sa značajno zastupljenim brojem učenika od 36,39 %.

¹⁹ Navedeni podatak treba promatrati u uvjetima kada su u školi u okviru slobodnih aktivnosti djelovala sljedeća društva: Kulturno umjetničko društvo sa oko sedam sekcija, Školsko sportsko društvo sa oko pet sekcija i Klub mladih tehničara sa oko tri sekcije. Prema tadašnjem zakonu svaki je učenik morao sudjelovati u jednoj slobodnoj aktivnosti, a najviše u dvjema.

²⁰ Tijekom Domovinskog rata za ovo školsko područje bila je krizna 1992. godine. Te godine između srpnja i rujna sustavno je granatirana Velika Kapanica, a škola je radila prema različitim ranije opisanim modelima.

Navedeni interes za rad u učeničkoj zadruzi treba promatrati u uvjetima opisane transformacije i pravilnika iz 1975. i 1984. godine. Uz navedene interne motivacijske oblike za rad u učeničkoj zadruzi značajni su i vanjski motivacijski oblici koji su prikazani u sljedećem poglavlju.

SMOTRE, SUSRETI, POSJETE I NAGRADE

Značajan poticaj u razvoju učeničkog zadrugarstva, pa i ove učeničke zadruge, dale su smotre i susreti različitih razina; lokalnih, republičkih i državnih. Prva republička smotra učeničkih zadruga održana je 1975. godine u Đakovu. Od te godine sve do 1989. godine republičke smotre održavaju se svake druge (neparne) godine u drugom gradu. Spomenuta učenička zadruga sudjelovala je na svim republičkim smotrama navedenog razdoblja i to: 1975. u Đakovu, 1977. u Dubrovniku, 1979. u Đurđevcu, 1981. u Velikoj Gorici, 1983. u Valpovu, 1985. u Kaštel Lukšiću, 1987. u Umagu i 1989. godine u Petrinji (AUZ).

Republičke smotre pored ostalog bile su i izlučne za sudjelovanje na saveznom smotrama. Navedena učenička zadruga pokazala se izuzetno uspješnom jer se plasirala na sve savezne smotre navedenog razdoblja. Savezne smotre održavale su se također svake druge (parne) godine. Navedena učenička zadruga sudjelovala je na sljedećim saveznom smotrama: 1978. u Peći, 1980. u Čačku, 1982. u Varaždinu, 1984. u Ohridu, 1986. u Baru, 1988. u Gradačcu i na posljednjoj 1990. u Murskoj Soboti (AUZ).

Za vrijeme Domovinskog rata između 1991. i 1995. godine nisu održavane smotre učeničkih zadruga. Prva obnoviteljska smotra učeničkih zadruga u Republici Hrvatskoj održana je 1995. godine u Varaždinu. Prve tri smotre učeničkih zadruga između 1995. i 1999. godine održavane su svake druge godine i to: 1995. u Varaždinu, 1997. u Poreču i 1999. u Malom Lošinj (Bilteni s održanih državnih smotri učeničkih zadruga Republike Hrvatske 1995. –1999., u daljnjem tekstu Bilteni).

Ministarstvo prosvjete i sporta donijelo je odluku da se kalendari smotri učeničkih zadruga moraju održavati svake godine kao i ostala natjecanja iz područja slobodnih aktivnosti. Od 1999. godine državne smotre u Republici Hrvatskoj održane su svake godine i to: 1999. u Malom Lošinj, 2000. u Primoštenu, 2001. u Kaštel Starom, 2002. u Biogradu na Moru, 2003. u Poreču, 2004. u Dubrovniku, 2005. u Zadru, 2006. u Šibeniku, 2007. u Trogiru, 2008. u Poreču, 2009. u Puli, 2010. u Podgorici, 2011. u Opatiji, 2012. u Primoštenu, 2013., 2014., 2015. u Zagrebu, 2016. i 2017. godine u Zadru. (Bilteni, 1999.–2017.).

U sadašnjim uvjetima županijske su smotre izlučne za sudjelovanje na državnim smotrama. Navedena učenička zadruga nije sudjelovala na pet posljednjih državnih smotri što upućuje na određenu stagnaciju njezinog rada.

Do 1990. godine na republičkim i saveznom smotrama učenici su bili smješteni u kuće učenika – zadrugara grada domaćina što je doprinosilo razvoju prijateljskih odnosa koji su često nastavljeni i nakon održanih smotri. Poslije 1995. godine smotre se održavaju u hotelima gdje su smješteni i učenici. Takav je oblik smještaja organizacijski lakši: sva se djeca nalaze na istom mjestu, ali je znatno skuplji. No kao prednost se može navesti da je jednom dijelu učenika – zadrugara to bilo prvo iskustvo boravka u hotelu (AUZ).

Kako se pokret učeničkog zadrugarstva širio, to se uvode regionalne (županijske) smotre kao izlučne za sudjelovanje na državnim smotrama. Navedena učenička zadruga sudjelovala je na svim lokalnim smotrama, a domaćin je bila: Prvom regionalnom susretu učeničkih zadruga Slavonije i Baranje 1982., Smotri učeničkih zadruga Istočne Hrvatske 1997., Međužupanijskoj smotri 2007. i Županijskoj smotri Brodsko-posavske županije 2017. godine (AUZ).

Sve navedene smotre različitih nivoa imale su izrazito povoljan motivacijski učinak. Na njima se vrednovao njihov rad. Upoznavali su se s radom drugih učeničkih zadruga i sklapanja su nova prijateljstva.

Navedenu učeničku zadrugu zbog njezinih rezultata, organizacije i motivacijskih oblika tijekom navedenog razdoblja posjetilo je više delegacija, radnih skupina kao i voditelja učeničkih zadruga. U ovom radu prema našem mišljenju navodimo samo najznačajniju posjetu. Japanska studijska delegacija broj 32 posjetila je 19. studenog 1986. godine školu i učeničku zadrugu kako bi se upoznala s realizacijom radnog odgoja, a posebno proizvodnog rada u učeničkoj zadrugi (Spomenica škole, 1965.–1999.).

Snažno motivacijsko sredstvo u radu učeničke zadruge su i različita priznanja, pohvale i nagrade. S obzirom na različite opisane aktivnosti, sudjelovanja na navedenim smotrama i obilježavanja značajnijih godišnjica navedena učenička zadruga dobila je mnoga značajna priznanja, pohvale i nagrade. Prema našem mišljenju iznosimo samo neka najznačajnija: Diploma Zadrugnog saveza Jugoslavije 1981., Zlatna plaketa Konferencije narodne tehnike Zajednica općine Osijek 1982., Nagrada oslobođenja Slav. Broda 1983., Srebrna plaketa Zadrugnog saveza Hrvatske 1984., Zlatna plaketa za doprinos razvoju poljoprivredne proizvodnje na selu 1984., Zlatna plaketa Općinske konferencije Narodne tehnike Slav. Broda 1985., Priznanje za osvojeno 1. mjesto na međunarodnom sajmu pčelarstva u Sarajevu 1986., Nagrada tehničke kulture SR Hrvatske 1989. za izuzetan doprinos u razvoju pčelarstva, voćarstva i visoko rodni sorti pšenice 1989., Nagrada Narodne tehnike Hrvatske 1989., Priznanje i Zlatna plaketa Konferencije Narodne tehnike za doprinos na razvoju tehničke kulture 1995. godine, Zahvalnica Hrvatske gospodarske komore za uspješnu suradnju 2006. godine. Iz navedenih priznanja, pohvala i nagrada moglo bi se zaključiti da je spomenuta zadruga vrhunac svog razvoja dosegla između 1980. i 1990. godine (AUZ).

O navedenoj učeničkoj zadrugi dosta se pisalo. Navodimo samo nazive listova i časopisa u kojima su objavljeni prilozi o učeničkoj zadrugi: *Brodski list*, *Glas Slavonije*, *Male novine*, *Školske novine*, *Večernji list*, *Vjesnik*, *Pčela* (Hrvatska pčela), *Pedagoški rad* i *Životi škola*.

Uz navedene listove i časopise u kojima se pisalo o učeničkoj zadrugi škola je izdala i dvije monografije: *Učenička zadruga u OŠ „Ivan Filipović“ u Velikoj Kopanici 1957.–1997. i Pčelarska sekcija OŠ „Ivan Filipović“ Velika Kopanica 1975.–2015.*

ZAKLJUČAK

Pojavu učeničkog zadrugarstva omogućila su stalna nastojanja prosvjetnih vlasti da se škola približi životu, odnosno da se elementi stvarnog života uvedu u školu. Ta nastojanja povijesno je moguće pratiti uvođenjem nastavnih predmeta praktičnih karaktera, organiziranjem školskih vrtova i različitim oblicima rada kao nastavnog načela.

Valorizaciju navedene učeničke zadruge treba smjestiti i promatrati u kontekstu suvremenog pokreta učeničkog zadrugarstva. Naš suvremeni pokret učeničkog zadrugarstva vezan je uz poslijeratnu reformu školstva i uvođenje obveznog osmogodišnjeg školovanja. Zakonsko i programatsko reguliranje učeničkog zadrugarstva kao slobodne aktivnosti vezano je uz nastavne planove i programe pedesetih godina prošlog stoljeća.

Bitna je i konstantna odrednica učeničkog zadrugarstva proizvodno-tržišna orijentacija koja ju bitno odvaja od svih ostalih slobodnih aktivnosti. Upravo ta bitna proizvodno-tržišna orijentacija okvir je unutar kojeg se analizirao rad navedene učeničke zadruge, njezini dosezi, ograničenja i slabosti.

Svega tri godine nakon zakonske i programatske mogućnosti u školi je osnovana školska/učenička zadruga koja je zadržala kontinuitet sve do danas. Već prema tim dvama kriterijima – godina osnutka i kontinuitet u radu – moguće ju je svrstati među rijetke učeničke zadruge u našem školstvu.

Njezin rad i razvoj moguće je analizirati u dvama vremenskim razdobljima, od utemeljenja 1957. godine do 1974. godine i od 1975. godine do danas. U prvom razdoblju zadruga je

jednostavna, sastoji se samo od jedne ratarske sekcije i ni po čemu se ne izdvaja od tadašnjih prosječnih učeničkih zadruga. Njezino temeljito preustrojstvo odnosi se na 1975. godinu i novog voditelja gospodina Ivana Vukovca koji ju je vodio u kontinuitet od 1972./73. do 1989./90. godine (punih 17 godina), a pčelarsku sekciju od njezinog utemeljenja do danas (42 godine) posljednjih deset godina iz mirovine.

U desetak godina između 1975. i 1985. godine osnovano je šest novih sekcija tako da je jedno vrijeme u učeničkoj zadrugi radilo ukupno sedam sekcija. U istom vremenskom razdoblju novom pravilničkom regulativom znatno je unaprijeđeno ustrojstvo i motivacija. Zadruga je regulirana na učeničkoj samoupravi neposrednog i posrednog oblika. Svaki se učenički rad vrednuje, a na temelju rezultata rada vrši se pohvaljivanje i nagrađivanje učenika – zadrugara.

Motivacijski učinak tih pravilnika vidljiv je u interesu učenika za rad u sekcijama učeničke zadruge. Prosječni obuhvat učenika predmetne nastave (od 5. do 8. razreda) u analiziranom razdoblju iznosi oko 31 %. Interes za rad u učeničkoj zadrugi toliko je velik da je često premašivao potrebe pojedinih sekcija. Navedeno treba promatrati u uvjetima izrazite razvijenosti ostalih sekcija slobodnih aktivnosti unutar KUD-a, ŠSD-a i KMT-a.

U radu navedene učeničke zadruge neprestano se vodila briga da sve sekcije zadrže proizvodno-tržišnu orijentaciju. Prema temeljnom kriteriju proizvodno-tržišne orijentacije sve sekcije navedene učeničke zadruge moguće je klasificirati u dvije kategorije. U prvoj kategoriji nalaze se sve sekcije koje su se potvrđivale na stvarnom tržištu: ratarska, povrtlarska, voćarska, pčelarska i djelomično školski vrtovi i knjigovešci. U drugu kategoriju ubrajaju se sekcije koje se potvrđuju na lokalnom (školskom) tržištu, često uz procijenjenu vrijednost: mladi čuvari prirode/ekolozi, vezilje, zlatovezilje i keramičari.

Izrazitu proizvodno-tržišnu vrijednost imale su ratarska, voćarska i pčelarska sekcija. Njihova dobit bila je takva da je omogućila: tehničko-tehnološku primjerenu opremljenost, podizanje učeničkog standarda, didaktičko opremanje škole, humanitarne akcije različitih namjena.

S obzirom da je škola odgojno-obrazovna ustanova, neprestano se vodila briga da rad u učeničkoj zadrugi zadrži odgojnu komponentu kao cilj ali i kao sredstvo odgoja. Stalno se nastojalo osigurati povezanost intelektualnog i praktičnog rada što se najbolje vidi u navedenim istraživačkim radovima.

Značajni rezultati u radu navedene učeničke zadruge vidljivi su njezinom sudjelovanju na različitim susretima i smotrama, od lokalne do državne razine, na kojima je zauzimala dominantno mjesto što je vidljivo iz mnogobrojnih priznanja, pohvala i nagrada. Navedenom ide u prilog i posjeti mnogih delegacija koje su se htjele upoznati s radom i organizacijom školske zadruge.

Navedena učenička zadruga bila je otvorena za školske i nastavne inovacije tako da je organiziran tečaj iz poljoprivrede i proizvodni rad za učenike sedmog i osmog razreda. Značajan je broj bibliografskih jedinica koje su objavljene o ovoj učeničkoj zadrugi.

Manja kriza u radu učeničke zadruge zabilježena je između 1964./65. i 1968./69. godine kada je ostala bez zemlje i jedva održala kontinuitet kroz radne brigade. Određena kriza osjetila se u radu učeničke zadruge i za vrijeme Domovinskog rata kada su stvarno radile samo dvije sekcije: voćarska i pčelarska. Zbog izrazito velike proizvodnje, kvarljivosti robe i nedostatka skladišnog prostora bilo je izrazitih problema u plasmanu voća. Moguće je da bi u budućnosti trebalo podizati primjeren voćnjak za potrebe školske kuhinje. U posljednjih desetak godina osjeća se određena regresija kako po broju sekcija tako i po kvaliteti rada. Uzroke je moguće tražiti u rapidnom opadanju broja učenika, manjem broju učitelja i vjerojatno potrebnoj redefiniciji u proizvodnoj orijentaciji.

Utjecaj učeničke zadruge primjetljiv je i na školskom području. Seljaci su po uzoru na učeničku zadrugu počeli sijati hibridno sjeme. Na školskom području poslije podizanja školskog

voćnjaka prodano je nekoliko tisuća sadnica voća. Pčelarska sekcija izvršila je snažan utjecaj na domaće pčelare. Jedan dio učenika nakon završetka školovanja nastavio je pčelariti u svojim domaćinstvima; 2015. godine takvih je bilo 35.

Nekoliko tisuća učenika u opisanom vremenskom razdoblju sudjelovalo je u radu naveđene učeničke zadruge, steklo određena teorijska znanja, razvilo praktične sposobnosti i razvilo radne navike koje će im biti važne u životu.

U suvremenoj reformi školstva i kurikularnim inovacijama trebalo bi sagledati mogućnosti i ograničenja učeničkih zadruga u području povezivanja teorije i prakse u uvjetima izvanučioničke nastave. Isto tako treba sagledati mogućnosti uvođenja elemenata stvarnog života kao i pripremanje učenika za život organizacijom i radom učeničkih zadruga. U tom kontekstu moguće je sagledati i kritički analizirati iskustva navedene učeničke zadruge.

LITERATURA

- Anić, V. (1998). *Rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Liber.
- Bilten o obnovi učeničkog zadrugarstva s prikazom rad učeničkih zadruga*. (1995). Zagreb: Hrvatska zajednica tehničke kulture.
- Biljan, N. (1984). *Odgojna funkcija učeničke zadruge*. Zagreb: Školske novine.
- Bobanac, M. (1994). Razvitak školskih vrtova i njihov doprinos u unapređivanju poljoprivredne proizvodnje. *Život i škola*, 43(1), 37–45.
- Bobanac, M. (1995). Stanje školskih vrtova u Hrvatskoj. U: Petak, A. (ur.). *Prinos obnovi učeničkog zadrugarstva*. Zagreb: Hrvatska zajednica tehničke kulture.
- Enciklopedijski rječnik pedagogije* (1963). Zagreb: Matica hrvatska.
- Franković, D. (ur.). (1958). *Povijest školstva i pedagogije u Hrvatskoj*. Zagreb: Pedagoško-književni zbor.
- Matasović, A., Munjiza, E. i Vukovac, I. (1997). *Učeničke zadruge Osnovne škole „Ivan Filipović“ Velika Kopanica 1957.–1997*. Velika Kopanica: Osnovna škola „Ivan Filipović“ Velika Kopanica.
- Matijević, M. (1994). *Alternativne škole, didaktička i pedagoška koncepcija*. Zagreb: UNA MTV i Institut za pedagoška istraživanja.
- Munjiza, E. i Vukovac, I. (1981). Učeničke zadruge u realizaciji društveno-korisnog i proizvodnog rada i razvoju učeničkog samoupravljanja. *Pedagoški rad: časopis za pedagoška i prosvjetna pitanja*, 36,(7-8), 362–366.
- Munjiza, E. (1986). Proizvodni rad u okviru učeničke zadruge u funkciji ostvarivanja društvenih i osobnih interesa. *Život i škola*, 35(3), 249–258.
- Munjiza, E. (2003). *Pedagoška funkcija školskih vrtova*. Velika Kopanica: Hrvatski-pedagoško književni zbor, ogranak Slavonski Brod.
- Munjiza, E. (2009). *Povijest hrvatskog školstva i pedagogije*. Osijek: Sveučilište Josip Juraj Strossmayer Filozofski fakultet i Hrvatski pedagoško-književni zbor Slavonski Brod.
- Mužić, V. (1973). *Metodologija pedagoškog istraživanja*. Sarajevo: Zavod za izdavanja udžbenika.
- Mužić, V. (1999). *Uvod u metodologiju istraživanja odgoja i obrazovanja*. Zagreb: Educa.
- Nastavni plan i program za narodne četverogodišnje i šestogodišnje škole i niže razrede osmogodišnjih škola* (1954). Zagreb.
- Nastavni plan i program za osnovne škole. Osnovna škola - programatska struktura* (1958). Zagreb: Zavod za unapređivanje odgoja i općeg obrazovanja SR Hrvatske.
- Osnovna škola odgojno-obrazovna struktura* (1974). Zagreb: Školska knjiga.
- Pedagoška enciklopedija* (1989). Zagreb i at. el. Školska knjiga i at. el.
- Plan i program odgoja i osnovnog obrazovanja-razredna i predmetna nastava* (1990). Zagreb: Školske novine.
- Vukovac, I. (2015). *Pčelarska sekcija Osnovne škole „Ivan Filipović“ Velika Kopanica 1975.–2015*. Velika Kopanica: Osnovna škola „Ivan Filipović“.

Zakon o osnovnoj školi (1980). Zagreb: Narodne novine.

Zbirka zakonah i naredbah za Vojnu krajinu (1871). Budim: Državna tiskara.

BIBLIOGRAFIJA: IZVORI I OBJAVLJENA GRAĐA

Spomenica škole za pučku učionicu u Velikoj Kopanici 1764.–1964.; od 1764. do 1898. pisana unazad kao povijest, a od 1898. godine kao ljetopis.

Spomenica OŠ „Ivan Filipović“ Velika Kopanica: 1964./65.–1998./99.; 1999./2000.–2016./17.

Zapisnici sjednica Nastavničkog zbora i Nastavničkog vijeća: 1956.–1963.; 1964.–1970.; 1971.–1975.; 1976.–1984.; 1985.–1994.; 1995.–2007.; od 2007. zapisnici su pohranjeni u računalu.

Statistički podaci na početku školske godine 1975.–2017.

Statistički podaci na kraju školske godine 1975.–2017.

Školski godišnji planovi i programi kao i izvještaji o njihovoj realizaciji 1975.–2017.

Pravila školske/učeničke zadruge iz: 1957., 1975., 1984. i 1996.

Pravilnik o organizaciji rada i vrednovanja učenika-zadrugara 1984.

Pravilnik o pohvalama i nagradama učenika-zadrugara 1984.

Izvještaji o radu i planovi rada podnijeti na godišnjim skupštinama po sekcijama: ratari 1968./69., 1969./70., 1975./76.–1989./90.; radna brigada 1964/65.–1968./69.; pčelari 1974.–2017.; čuvari prirode 1976.–1987.; ekolozi 2009.–2017.; vezilje 1977.–2017.; zlatovezilje 1999.–2015.; vočari 1980.–2017.; knjigovešci i sitotisak 1981.–1986.; keramičari 1985.–1989.; školski vrtovi 1988.–1991.

Dokumentacija o održanoj Prvoj smotri učeničkih zadruga Slavonije i Baranje 1982., Prvom susretu učeničkih zadruga Općine Slavonski Brod 1987., Smotri učeničkih zadruga Istočne Hrvatske 2007., Županijskoj smotri učeničkih zadruga Brodsko-posavske županije 2017. godine.

Materijali s obilježavanja 25., 30., 40., 50. i 60. godišnjice rada učeničke zadruge 1982., 1987., 1997., 2007., 2017. godine.

Bilteni s održanih državnih smotri učeničkih zadruga Republike Hrvatske 1995.–2010. godine.

Cuvaj, A. (1910.–1913.). *Građa za povijest školstva Kraljevina Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas*. Zagreb: Tisak i naklada kr.hr.-slav.-dal.zem. vlade Odjela za bogoštovlje i nastavu.

Sixty Years of Continued Work of School Cooperative (Society) in „Ivan Filipović“ Primary School in Velika Kopanica (1957-2017)

Abstract: The authors have researched and shown the continued work of school cooperative in „Ivan Filipović“ primary school Velika Kopanica in the last sixty years. The work has been analysed within the contemporary movement of school cooperative movement of Croatia after the World War II.

The work consists of three parts: The general and national cooperative movement is discussed in the first part. The work of this school cooperative between 1957 and 1974 is discussed in the second part. The third part describes the work between 1975 and 2017.

Ranges, successes and even restrictions have been analysed within several content-related categories: Three development of this school cooperative in general; Work in sections and material production, The other types of work in school cooperative, The Constitution of school cooperative and motivational patterns, Reviews, encounters, visits and acknowledgements.

It is irrefutably confirmed that this school cooperative has fulfilled a very important guideline of school cooperative –orientation towards production and market. This type of orientation was realised on a real and local contractual market. At the same time, this school cooperative was permanently opened to teaching innovations. Public work and production as well as teaching courses in agricultural production were realised within it. The cooperative construction and motivational forms ensured the interest of students necessary to work in it, and many times even more.

This research is based on relevant and original literature from the school archive as well as the literature of the school cooperative.

Contemporary school and curricular reforms should seriously consider the possibilities that school cooperative could give a lot in preparing students for real life and connection of theory and practice in various possibilities of outdoor classes' realisation.

Keywords: school cooperative, production and market orientation, construction, motivation types

Sechzig Jahre kontinuierlicher Arbeit der Schülergenossenschaft in der Schule „Ivan Filipović“ in Velika Kopanica 1957–2017

Zusammenfassung: Die Autoren haben die sechzig Jahre lange und fortlaufende Arbeit der Schülergenossenschaft in der Schule „Ivan Filipović“ in Velika Kopanica untersucht und dargestellt. Die Arbeit dieser Genossenschaft wurde im Kontext der gegenwärtigen Bewegung von Schülergenossenschaften in Kroatien nach dem Zweiten Weltkrieg analysiert und in drei inhaltliche Einheiten strukturiert dargestellt. Der erste Teil bespricht die allgemeine und nationale Bewegung der Schülergenossenschaften. Im zweiten Teil wird die Arbeit der ausgewählten Schülergenossenschaft zwischen 1957 und 1974 analysiert während im dritten Teil die Jahre zwischen 1975 und 2017 besprochen werden. Die Leistungen, Erfolge, aber auch Einschränkungen wurden innerhalb der folgenden inhaltlichen Kategorien analysiert: allgemeiner Entwicklungsweg der Genossenschaft, Arbeit in den AGs und materielle Produktion, andere Arbeitsformen in der Schülergenossenschaft, die Struktur der Genossenschaft und Motivationsformen, Feste, Begegnungen, Besuche und Anerkennungen.

Es konnte unwiderlegbar festgestellt werden, dass diese Schülergenossenschaft kontinuierlich produktions- und marktorientiert war und dass diese Orientierung auf dem realen und lokalen Vertragsmarkt verwirklicht wurde. Gleichzeitig war die Schülergenossenschaft ständig offen für Innovationen im Bereich Bildung und Unterricht. Im Rahmen ihrer Arbeit wurde gemeinnützige Arbeit und Produktion erfüllt, ebenso wie Kurse im Bereich landwirtschaftlicher Produktion durchgeführt. Die Struktur der Genossenschaft und die Motivationsformen haben das nötige Interesse für die Schülerbeteiligung geliefert, und oftmals noch viel mehr. Die Untersuchung gründet auf der relevanten Forschungsliteratur und den originellen Schulunterlagen aus dem Schul- und Genossenschaftsarchiv. Die gegenwärtige Schul- und Lehrplanreform sollte die Möglichkeiten, die eine Schülergenossenschaft in Bezug auf Vorbereitung der Schüler fürs Leben, Verknüpfung von Theorie und Praxis und Umsetzung von außerschulischem Unterricht bietet, ernsthaft in Betracht ziehen.

Schlüsselwörter: Schülergenossenschaft, Produktions- und Marktorientierung, Struktur, Motivationsformen